

PARTICULARITĂȚILE ETICII DIGITALE ÎN ACTIVITATEA BANCARĂ

THE PARTICULARS OF DIGITAL ETHICS IN BANKING ACTIVITY

Ivan LUCHIAN, ORCID: 0000-0002-8683-7228
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

Angela FILIP, ORCID: 0000-0003-2359-860X
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU: 336.71:17:004

e-mai: luchian_ivan@mail.ru
e-mail: filip77@mail.ru

Banking ethics is a specific form of professional ethics in the financial field, which regulates the correct behavior of banking institutions and their employees. During the evolution of the banking activity, the corresponding adjustment of the norms of banking ethics took place continuously. Thus, during the deepening digitization of banking activity, a new form of ethics of a digital nature is implemented. The purpose of this work is to examine the specific aspects of the application of digital ethics in the banking sphere. For this purpose, the opinions available in open sources of information were examined and their synthesis was carried out, as well as the related conclusions were formulated. Digitization offers banks a complex of benefits, but this process requires the development and implementation of specific norms of behavior of banking institutions related to the correct and safe collection and use of customer data, which form the concept of digital ethics.

Keywords: *banking ethics, digital ethics.*

INTRODUCERE

Etica bancară este o formă specifică de etică economică, care reprezintă un complex de reguli și norme morale legate de comportamentul lucrătorilor bancari, atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv [1, p. 92].

Unii experți sunt de părere că etica bancară este o formă de etică profesională în domeniul financiar, care există simultan de principiile universale ale moralității în forma normelor specifice de comportament uman în activitățile bancare [2, p. 92].

Cercetătorii Poorna Chandran K.R. și Deepa Ittimani Tholath susțin următoarele: „Comportamentul etic al băncilor promovează avantajul competitiv al firmei, reputația și imaginea, păstrarea angajaților calificați și onești, optimizarea resurselor umane, extinderea bazei de clienți și a profitabilității și îmbunătățirea practicilor de responsabilitate socială” [3, p. 2366].

La momentul de față una dintre caracteristicile activității bancare moderne constituie aprofundarea digitalizării, care prin esență reprezintă conversia datelor într-un

format digital odată cu adoptarea tehnologiei [4]. Acest proces oferă băncilor un complex de beneficii, principalele fiind lărgirea funcționalității și confortului pentru clienți a deservirii, fortificarea controlului și securității proceselor tehnologice bancare [5].

Simultan, acest proces impune elaborarea și implementarea unor norme specifice de comportament al instituțiilor bancare legate de colectarea și folosirea corectă și sigură a datelor clienților, care formează conceptul de etică digitală.

MATERIAL ȘI METODĂ

Scopul cercetării rezidă în examinarea aspectelor specifice ale aplicării eticii digitale în sfera bancară. Întru atingerea acestui scop au fost examinate opiniile disponibile în sursele deschise de informare și s-a realizat sinteza acestora, fiind formulate concluziile aferente.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Expertul Andreea Gorbatai definește *etica digitală* drept „ramura eticii referitoare la setul de reguli și îndrumări morale care guvernează comportamentul interpersonal între indivizi și/sau companii care este mediat de tehnologia informatică, fie în interiorul unei companii, fie, mai larg, în piețe și societate” [6].

În continuare el menționează că acest gen de etică este legat de colectarea, conectarea sau vânzarea datelor, precum și de tratarea diferită a diverselor grupuri de persoane cu un anumit nivel de vulnerabilitate determinat de caracteristicile lor socio-demografice sau de alți factori. La fel, este vorba de influența asupra comportamentului uman, care formează dependență sau viziuni neînțelepte în mediul digital prin intermediul tehnologiei, precum și alte activități dubioase desfășurate prin exploatarea slăbiciunilor și părtinirilor umane.

Reprezentanții companiei Avande au definit etica digitală ca „aplicarea sistematică a valorilor tehnologiei digitale pe tot parcursul ciclului său de viață pentru a se asigura că este respectuoasă față de indivizi, responsabilă social, conștientă de mediu și bine guvernată” [7].

Autorii Mansur Jakob și Roman Regenbogen, la rândul lor, propun folosirea noțiunii *etica datelor*, care se preocupă de studierea și evaluarea problemelor morale legate de folosirea datelor, algoritmilor și practicilor aferente pentru elaborarea soluțiilor corecte de natură morală. Este vorba de o atitudine atentă față de obligațiile morale în colectarea, protecția și utilizarea datelor structurate și nestructurate, care pot avea o influență negativă asupra persoanelor și comunităților. Etica datelor include elaborarea și susținerea conceptelor de comportament corect, transparentă și protecția acțiunilor legate de aplicarea inteligenței artificiale cu privire la datele generale și cu caracter personal [8].

În același rând, Mansur Jakob și Roman Regenbogen au afirmat: „Studiul Avande Digital Ethics din 2020 a constatat că 70% dintre firmele de servicii financiare intenționează să-și crească investițiile în etica datelor în următorii ani. Un sondaj HWZ din 2022 privind etica digitală în Elveția a arătat că 80% dintre participanții din indus-

trii au sau lucrează la o strategie de date axată pe etica datelor. Aceste rezultate arată că investițiile mari în etica datelor sunt considerate ca un răspuns la riscurile digitale tot mai mari” [8].

Promovarea eticii datelor se bazează pe următoarele principii [8]:

- *Stabilirea principiilor de etică a datelor* orientate spre asigurarea corectitudinii și reprezentativității, depunerea efortului de reducere a părtinirii neintenționate, utilizarea datelor de calitate și în context adecvat;

- *Asigurarea transparenței* prin crearea unei abordări comune a eticii datelor și elaborarea unui plan de comunicare;

- *Asigurarea confidențialității datelor* prin neadmiterea colectării ilegale sau ne-etice de informații personale, precum și stocarea informațiilor de identificare personală într-o bază de date securizată;

- *Asigurarea protecției și securității* prin implementarea sistemelor/proceselor de date fiabile și rezistente împotriva riscurilor interne și externe, monitorizarea eficientă a accesului la date și a procedurilor de notificare a încălcării, utilizarea și prelucrarea datelor într-o manieră imparțială și etică;

- *Asigurarea responsabilității angajaților* pentru munca lor, precum și luarea în considerare a impactului pe termen lung asupra instituției bancare.

Gestiunea eticii datelor prevede următoarele [8]:

- Stabilirea unei structuri de administrare solidă și transparentă a eticii datelor;

- Constituirea unui consiliu cu funcții consultative de etică pentru probleme fundamentale;

- Determinarea responsabilităților procesului și descrierea rolurilor;

- Explicarea și promovarea principiilor de etică a datelor;

- Instruirea și împuternicirea angajaților;

- Consultarea sau luarea deciziilor în cazuri sensibile de utilizare.

Drept caz particular al eticii digitale poate fi considerată etica inteligenței artificiale (IA), care reprezintă un complex de principii morale și tehnici destinate să asigure dezvoltarea și utilizarea responsabilă a tehnologiei IA [9].

Utilizarea IA în activitatea bancară a generat mai multe provocări etice, inclusiv părtinire algoritmică, riscuri de securitate, încălcări ale confidențialității și lipsă de transparență [10, 11]:

- Prejudecățile algoritmice apar atunci când sistemele bazate pe AI învață și reprodus părtinirile admise în bazele de date pentru antrenament, ceea ce poate conduce la decizii incorecte și la rezultate discriminatorii.

- Riscurile de securitate provin din vulnerabilitățile sistemelor IA la atacuri rău intenționate, care pot afecta operațiunile și pot conduce la pierderi financiare. În plus, dacă datele stocate de aceste sisteme nu sunt securizate corespunzător, ar putea fi expuse hackerilor sau altor actori rău intenționați.

- De asemenea, sunt posibile încălcările confidențialității, dacă sistemele IA procesează sau stochează date personale fără permisiune.

- Lipsa transparenței creează o problemă de „cutie neagră” în care este foarte complicat de determinat modul în care sistemele IA iau decizii.

- Existența posibilității ca sistemele AI să producă rezultate nedrepte sau inconsecvente din cauza lipsei de înțelegere a contextului uman și a considerațiilor etice.

- Existența posibilității folosirii IA în scopuri rău intenționate, cum ar fi tranzacțiile frauduloase. Sistemele financiare activate de inteligența artificială pot permite modificări rapide și nedetectabile ale datelor financiare, care ar putea fi utilizate pentru câștiguri ilicite.

Expertul Marcin Frackiewicz a examinat *problemele etice ale neobanking-ului*, adică a activității bancare desfășurate doar pe cale digitală [12]:

- *Problema incluziunii financiare* are în vedere că implementarea acestui concept în masă poate să excludă din deservirea bancară clienții cu o cultură informațională și înzestrare tehnică insuficientă.

- *Problema confidențialității și securității datelor* are în vedere că băncile dețin informații financiare sensibile, potențialul de încălcare a datelor și de utilizare abuzivă este o amenințare reală.

- *Problema înlocuirii locurilor de muncă* reiese din faptul că băncile respective se bazează în mare măsură pe automatizare și inteligență artificială, iar nevoia de angajați scade, ceea ce atinge aspectele responsabilității sociale a acestor bănci digitale.

CONCLUZII

Procesul de adâncire a explorării spațiului informațional și implementarea tehnologiilor digitale de către băncile comerciale necesită elaborarea unui cod de conduită specific acestui domeniu, cu denumirea generală de etică digitală. Etica digitală este aplicabilă la nivel general pentru activitățile bancare în spațiul cibernetic, precum și pentru anumite segmente separate.

Referințe:

1. LUCHIAN, I. Evoluția și problemele actuale ale eticii bancare. În: *Analele Institutului Național de Cercetări Economice*. Ediția a IV-a. 2014, nr. 1, p. 92-96. ISSN 1857-3630; ISBN 978-9975-4326-6-5
2. FETINIUC, V., LUCHIAN, I. Banking ethics: main conceptions and problems. In: *Annals of The University of Petroșani, Series Economics*, 2014, no. 14 (1), pp. 91-102. ISSN 1582-5949
3. POORNA, Ch. K.R., DEEPA, Th. Digital revolution in banking services and ethical aspects: a review. In: *Journal of Positive School Psychology*, 2022, Vol. 6, no. 5, pp. 2364 – 2370. ISSN: 2717-7564
4. *What are the advantages of digitalization in banking?*, <https://www.hcl-tech.com/technology-qa/what-are-the-advantages-of-digitalization-in->

